

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ
«УРГАНЧСУВЛОЙИҲА» МАСЪУЛИЯТИ ЧЕКЛАНГАН ЖАМИЯТИ

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ ХИВА ТУМАНИДАГИ «БИРЛАШГАН»
КАНАЛИНИ БЕТОНЛАШТИРИШ ИШЧИ ЛОЙИҲАСИ

ҚУРИЛИШНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ

К И Т О Б №2

«УРГАНЧСУВЛОЙИҲА» МЧЖ
ДИРЕКТОРИ

А.ТУЛИЕВ

ЛОЙИҲА БОШ МУХАНДИСИ

О.ЮСУПОВ

Урганч шаҳри– 2026 йил

М У Н Д А Р И Ж А

1. ҚУРИЛИШНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ

<i>§ 1. ҚУРИЛИШ ҲУДУДИНИНГ ХЎЖАЛИК ХУСУСИЯТЛАРИ.....</i>	<i>3</i>
<i>§ 2. ЛОЙИХАВИЙ ТАДБИРЛАР ТАРКИБИ.....</i>	<i>3</i>
<i>§ 3. ҚУРИЛИШ ИШЛАРИНИ БАЖАРИШ.....</i>	<i>5</i>
<i>§ 4. ЗАРУР ЖИХОЗЛАР ВА ХОМ АШЁЛАР РЎЙХАТИ.....</i>	<i>6</i>
<i>§ 5. ТЕХНИКА ХАВСИЗЛИГИ.....</i>	<i>7</i>
<i>§ 6. ТАБИАТ МУХОФАЗАСИ.....</i>	<i>9</i>
<i>§ 7. КАНАЛ ЭКСПЛУАТАЦИЯСИ.....</i>	<i>10</i>

§ 1. ҚУРИЛИШ ХУДУДИНИНГ ХЎЖАЛИК ХУСУСИЯТЛАРИ

Лойиҳаланаётган майдон Хоразм вилояти Хива тумани ҳудудида жойлашган. Энг яқин аҳоли пункти аҳоли турар уйлари. Қурилиш ҳудудида асфальт ва тош қопламали автомобил йўллари мавжуд бўлиб, улардан қурилиш даврида фойдаланиш мумкин. Ишчилар истеъмоли учун яқин аҳоли турар жойларидаги водопровод сувларидан фойдаланиш тавсия қилинади, қурилиш ишларида техник эҳтиёжлар учун мавжуд канал сувлари ишлатилиши мумкин. Сув олиб келиш автоцистерналар ёрдамида бажарилади. Ишчи ва хизматчиларни иш жойига олиб боришда автобусдан фойдаланилади. Ер ости сувлари бетонга актив таъсир қилади. Шунинг учун бетон сульфат агрессиясига бардошли портландцементдан тайёрланиши ва бетоннинг ер остида жойлашадиган қисмлари битум суркалиб гидроизоляция қилиниши керак.

§ 2. ЛОЙХАВИЙ ИШЛАР ТАРКИБИ

Лойиҳа ишида «Бирлашган» канали тизимида қишлоқ хўжалик экинларининг сувга бўлган талабини яхшилаш, сувдан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва каналларнинг эксплуатация шароитларини яхшилаш мақсадида қўйидаги тадбирларни амалга ошириш кўзда тутилган:

1. Канални реконструкция қилиш – 8.769км -
шундан 8576км қисмини бетонлаштириш.
2. Гидротехник иншоотлар:
 - а) Янги қуриладиган:
- сув олиш иншоотлари - 2 дона.
 - б) Реконструкция қилинадиган:
- сув олиш иншоотлари - 17 дона;
- тўсувчи иншоот – 3 дона;
- қувурли ўтиш жойи – 3 дона.
 - в) олиб ташланадиган қувурли ўтиш жойи – 1 дона.

ИШ ҲАЖМЛАР ЖАДВАЛИ

т/р	Кўрсаткичлар	Ўлчов бирлиги	Миқдори	
			мавжуд	лойиҳавий
1	Сугориладиган ер майдони, жаъми	га	1380	1380
2	Таъмирланадиган канал узунлиги:	км	8.769	8.769
	- мавжуд бетон қоплама	км	0.193	0.193
	- янгидан бетон қоплама	км	-	8.576
	- тупроқ ўзанда		8.576	
3	Каналнинг сув сарфи: - максимал	м3/сек		2.5
	- меъёрий	м3/сек		2.2
4	Сугориш гидромодули	л/сек/га		1.06
5	Каналининг фойдали иш кўрсаткичи			0.91
6	Гидротехника иншоотлари	дона		25
	Реконструкция қилинадиган:			
	- тўсувчи иншоот	дона		3
	- сув олиш иншооти	дона		17
	- қувурли ўтиш жойи	дона		3
	Янги қуриладиган:			
	- сув олиш иншооти	дона		2
	Олиб ташланадиган:			
	-қувурли ўтиш жойи	дона		1
7	Асосий иш ҳажмлари:			
	- токча	м3		3317
	- ўтли қатлам	м3		7343
	- қазиш	м3		13539
	- қирқиш	м3		11905
	- қайта кўмиш ва кўтарма	м3		21677
	- йиғма темирбетон	м3		23.08
	- яхлит бетон	м3		4968
	- армасетка базалт Ø=6мм (25-25)см	м2/кг		44737/17894
	- метал ускуналар ва жихозлар	тн		3.902
	- шағал	м3		34.38
8	Қурилиш муддати	ой		6

§ 3. ҚУРИЛИШ ИШЛАРИНИ БАЖАРИШ

Лойиҳа ишида жаъми узунлиги – 8.769км канални реконструкция қилиш кўзда тутилган.

Канални қазиш ишлари чўмич сиғими 0.8м³ экскаваторда бажарилади. Қазилган тупроқлар канал дамбасига ташланиб, бульдозер билан текисланади. Каналнинг ПК47+30 дан ПК64+14 гача қисмида аҳоли жойлари ва йўл жойлашганлиги сабабли қазиш ва ўтли қатлам тупроқларни дамбага жойлаш имкони йўқ.Шунинг учун бу тупроқлар автосамосвал машиналарига юкланиб бошқа жойга қатналади.

Каналда кўмиш учун тупроқ ПК41+00 дан ПК55+00 гача канал ПК0+00 дан ПК5+00 оралиғидаги токча тупроқлари ва карердан автосамосвал машиналарида олиб келинади.

Каналнинг қолган қисмида кўмиш тупроқлари экскаваторда канал дамбасидаги резервдан олиб ташлаб бажарилади.

Кўтарма тупроқлари экскаватор билан валцовий усулда уриб зичлаштирилади.

Кўтарма тупроқлари зичлиги 1.65тн/м³ га етказилиб сифатли бажарилиши талаб этилади.

Каналдаги қирқиш ва қазилган тупроқларни текислаш ишлари қуввати 96Квт бўлган бульдозер ёрдамида бажарилади.

Гидротехника иншоотларини қурилишида қазиш ишлари чўмич сиғими 0.8м³ бўлган экскаватор ёрдамида бажарилади. Қазилган тупроқ қуввати 96 Квт кучига эга бўлган бульдозер ёрдамида четга сурилади. Кўмиш ва кўтарма учун тупроқ бульдозер билан 10м масофага суриб бажарилади.

Бетон ва темирбетон ишларининг умумий иш ҳажми 4725.88м³, шу жумладан йиғма темирбетон 23.08м³, яхлит ва темирбетон 4702.8м³.

Яхлит бетон тайёрлаш ишлари қурилиш жойининг ўзида бетон қориш машинаси ёрдамида бажарилади. Бетон ГОСТ 4798-49 “Бетон гидротехнический” талаблари бўйича бажарилиши шарт.

Бетон қоришмасини ташиш кўтариш қуввати 5тн бўлган автосамосваллар ёрдамида бажарилади. Бетон қоришмасини иншоот бўғинларига сиғими 0.8м³ бўлган чўмичларда автокран ёрдамида узатилади. Бетон қоришма электр титраткичлар ёрдамида зичлаштирилади. Бетон ва темир бетон конструкциялар ГОСТ10178-85 талабларини қондирувчи портланд ГОСТ 222266-94 талабларини қондирувчи сульфатга бардошли цементлардан тайёрланиши керак.

Йиғма темирбетон конструкциялари ҳам автокран билан узатилиб монтаж қилинади. Гидротехник иншоотлар қурилишида автомашиналар ҳаракати каналлар бўйидаги мавжуд асфальт ва тупроқ йўللардан фойдаланади.

Ишчиларни ичимлик суви билан таъминлаш яқин атрофдаги аҳоли турар жойларидан келтирилиши мумкин.

Курилиш ишлари бажариш олдидан канал кесишмасидаги барча муҳандис коммуникация тармоқларининг тегишли корхоналар билан келишилган ҳолда ва мутахассислари иштироқида бажарилиши шарт. Техник ишлар учун сув канал сувларидан фойдаланилади.

Электр энергиясига эҳтиёжи учун кучма электр станциялари ва давлат электр тармоқларидан фойдаланилади.

Каналларни реконструкция қилиш тендер асосида йулга қуйилган.

Шунинг учун қурилишни ташкил қилиш ишлари пудратчи ташкилот уз имкониятларидан келиб чиққан ҳолда узи ҳал этади.

Курилиш муддати КМК 1.04.03-85й га асосан 6-ойни ташкил қилади.

Курилиш ишларини кузги-кишки мавсумда бажариш тавсия қилинади.

Курилиш учун керакли машина ва механизмлар иш ҳажмлари ва қурилиш муддатига асосан аниқланган ва қуйидаги жадвалда қурсатилган.

Курилишга зарур машина ва механизмлар

т/р	Механизмлар номи	Микдори дона
1	Гидравлик экскаватор чўмич сиғими 0.8м3	1
2	Бульдозер 130-от кучи	1
3	Автосамосвал 10 тн	2
4	Бетон қоришма тайёрлаш ускунаси	1
5	Автокран 16тн	1
6	Зичлаткич 16 тн	1
7	Бетон титратигич, горизонтал	1
8	Бетон титратигич, вертикал	1
9	Кузовли автомашина	1
10	Кўчма электростанция ЖЭС-30	1
11	Насос 4 квт	1

§ 4. ЗАРУР ЖИХОЗЛАР ВА ХОМ АШЁЛАР РЎЙХАТИ

Жад. №6			
т/р	Жихоз ва хом ашё номи	Ўлчов бир	Микдори
1	Темир-бетон қувур: РТ 16Н-25	дона/м3	4/7.4
2	Темир-бетон қувур: РТ 14Н-25	дона/м3	7/10.5
3	Темир-бетон қувур: РТ 8Н-25	дона/м3	2/1.28
4	Темир-бетон қувур: РТ 5Н-25	дона/м3	13/3.9
5	Полиэтилен қувур d-315x12.1мм	м	40
6	Монолит бетон	м3	4968
7	Арматура АБК Ø-8мм	кг	309.7
8	Армасетка АБК Ø-6мм (25-25)см	м2/кг	44737/17894

9	Шагал	м3	34.38
10	Металоконструкциялар	тн	3.902

§ 5. ТЕХНИКА ХАВСИЗЛИГИ

Юклаш ва тушуриш монтаж ишлари устоз ёки бош устоз томонидан бошқарилиши керак. Кранни хаддан ташқари юкламаслик учун ерга тулдирилган ёки ерга ёпишган элементларни кутариш таъикланади. Барча кутариш ишларида юк кутарувчи полиспаст тугри вертикал ҳолатда бўлиши керак. Элементни кутариш пайтида кран таёкчаси остида ёки унинг таъсир зонасига 5м яқин масофада бўлиш таъикланади. Котлован кази шва трубаларни урнатиш жараёнида қурилиш техникаси ва транспорт воситаларининг ҳаракати, шунингдек юкларни кулаш зонасида жойлаштириш таъикланади. Битумли мастика қайнатиш учун печда печларни $\frac{3}{4}$ дан ортик тқлдирмаслик керак. Печга нам материалларни юклаш таъикланади. Агар битум печда ёниб қолса, печнинг бўйинини ёпиш ва ёкишни тухтатиш керак. Ёнаётган битумни сув билан сундириш таъикланади, факат курук кум билан сундириш мумкин. Битум билан қуйиш ҳолатида, қуйган жойни соляр мойи билан ювиб, кейин 95% этил спирти билан компресс қилиш керак. Трубанинг қисмларини урнатишда махсус туткичлар ёрдамида урнатиш керак. Урнатилган элементни факат конструкцияда унинг ҳолати монтаж харф билан мустаҳкамлангандан кейин чиқариш мумкин. Трубанинг ичида, монтаж қилишдан олдин элементнинг ҳолати камида иккита нуқтада монтаж қилиб мустаҳкамланмагунча туриш таъикланади.

Барча юклаш ва тушириш ишларини кранлар ёрдамида амалга ошириш керак. Юкни олиш ва юклаш чизмаларига мувофиқ амалга оширилиши керак. (Илова №1 га мувофиқ). Элементларнинг тешикларидан ушлаб олиш таъикланади.

Бетон ва темир бетон трубаларини ташишда қуйидаги талаблар бажарилиши керак:

Трубалар ва бошқа элементларни транспортировка қилишда КМХ 3.03.01-98, КМХ 2.03.01-96 талабларига риоя қилиш зарур. Хар бир труба элементини узунлиги трубанинг кенглигидан кам бўлмаган ва қалинлиги 100мм дан оз бўлмаган тугри бурчакли ёғоч ёстиклар устига урнатиш керак. Труба элементларини кутариш, юклаш ва тушириш учун махсус туткичлар ёки бошқа ускуналардан фойдаланиш керак.

Юклаш ва тушириш жараёнида қуйидагилар таъикланади:

- тугунли занжирлар ёки симлардан фойдаланиш;
- трубаларни тортиб қучириш;
- трубаларни улоктириш.

Транспорт воситаларида конструкцияларни жойлаштириш ва мустаҳкамлаш қуйидаги талаблар билан амалга оширилиши керак:

- Конструкцияларни транспорт воситаларида жойлаштиришда конструкцияларни деформацияга олиб келадиган усулларни куллаш таъкикланади;
- Блокларнинг охириги юзалари ва йигма конструкцияларнинг изоляция килинган юзалари зарарланишдан химояланиши керак;
- Транспорт воситаларига урнатилган конструкциялар шамол, динамик ва марказдан кочиш юқларидан химояланган булиши керак;
- Конструкцияларни йулнинг унг бурилишларига утказиш, юқларни утказиш учун керакли буш жой ва конструкцияларни боғлашда узининг улчамлари ва харакатини саклаш керак.

Битумли мастикаларни тайёрлаш ва куллашда ишлов берувчи ишчиларга махсус кийимлар, химоя кузойнаклари ва респираторлар таъдим этилиши керак.

Труба курилишида куйидаги техник адабиётларга амал килиниши керак:

1. Шахарсозлик нормалари ва коидалари, «Куприклар ва трубалар» ШНК 3.06.04-14
2. КМХ 3.01.02-00 «Курилиш хавсизлиги техникаси».

§ 6. ТАБИАТ МУХОФАЗАСИ

Ер усти ифлос окизиндиларидан сувларни муҳофаза қилиш долзарб масалалардан биридир. Кишлоқ хужалик маҳсулотларини ишлаб чиқаришни ривожлантириш сувни угитлар ва захарли химикатлар билан зарарланишига тугридан тугри боғлиқдир. Лекин минерал угитлар ва кимевий воситалар кишлоқ хужалик экинларини ҳосилдорлигини оширишда ва тугри зараркунандалардан саклашда асосий восита ҳисобланади. Кишлоқ хужалигида кенг микесда кимевий воситалар кулланиши атроф муҳитга катта таъсир курсатади. Уларнинг узок вақт ишлатилиши натижасида тупроқ катлами кимевий воситаларга туйинади ва ер усти сув оқими билан зовур тармоқларига оқиб тушади. Сув манбаларининг куп ифлосланиши сугориладиган деҳқончилик ҳудудларига тугри келади.

Сув манбаларига угитлар тушмаслиги учун қуйидаги талабларга амал қилиш керак:

1. Угитларни меъёр асосида экин турига, талабига тупроқ иқлим шароитига қараб аниқ усулда тажрибага таяниб берилиши керак.
2. Угитларни куллаш тупроқнинг биохимик шароитларини ҳисобга олиб энг қулай муддатга тугри қелиши керак.
3. Угитларни вегетация мавсумида булиб ишлатиш.
4. Минерал угитларни бериш меъёрини қамайтириш ва уларни сугориш суви билан бирга бериш.

Лойиха ишининг асосий вазияларидан бири атроф муҳитни ифлослантирмасдан туриб кишлоқ хужалик экинларидан юқори ҳосил олишдир. Ушбу лойиха ишида қуйидаги атроф муҳитни муҳофаза қилиш ишлари қилинади:

1. Ерларнинг сугориш режимини тартибга солиш учун канал тармоқларини сув бериш иншоотлари билан таъминланган.
2. Каналдан сув олувчи насос станциялари ёнилғи мойлаш материалларини сувга окизмаслик.
3. Канал узани ювилиб кетмаслиги учун энг меъёрий нишабликда лойихалаштирилган.
4. Гидротехника иншоотларини қурилишида иншоотнинг пастки ва юқори қисмлари бетон қоплама ва тош тишлар билан мустаҳкамланган.
5. Канални шамол эрозиясидан саклаш мақсадида сув хужалиги ходимларига канал бўйига дарахтлар экишни тавсия қилинади.

Атроф муҳитни муҳофаза қилишдаги асосий тадбирлардан бири таъмирланаётган канал қирғоқлари бўйлаб муҳофаза минтақасини ташкил қилиш ҳисобланади.

Муҳофаза минтақасида қуйидагилар тақикланади:

1. Молхоналар қуриш ва саклаш
2. Ахлатхоналар, минерал угит ва захарли химикат омборхоналарини қуриш
3. Ифлос сув окизиндиларини тозалаш иншоотларини қуриш
4. Ёнилғи мойлаш станциялари қуриши, машина ва тракторларни таъмирлаш ва ювиш шу қаби бошқа атроф муҳитга зарар етказувчи тадбирларни амалга ошириш

Канални реконструкция қилишда ва ундан фойдаланиш мабайида қуйидагилар тақикланади:

- атмосфера зарарли чикиндиларнинг чикиши
- тозаланмаган саноат ва маиший окова сувлар тушиши
- тупрокнинг ишлаб чиқариш чикиндилари билан захарланиши

Барча лойихавий тадбирлар атроф-муҳитга зарарли таъсир қилмайди, аҳоли соғлиғига ва яшаш тарзига хавф солмайди.

§ 7. КАНАЛ ЭКСПЛУАТАЦИЯСИ

Сугориш тармоқларининг техник эксплуатацияси қоидалари сув бериш ва тақсимлашни ташкил қилиш, сугориладиган майдонларда гидромелиоратив ишларни бажариш, канал ва иншоотларнинг соз ва ишчи ҳолатда сақлашнинг асосий талабларини белгилайди.

Сув ҳужалиғи эксплуатацияси ташкилотлари каналлар ва гидротехник иншоотлардан тугри фойдаланиш ва сақлаш учун масъулдир.

Сугориш мавсуми бошида сугориш тармоқларининг сув олишга, сувни участкалар, бугинлар, каналлар ва алоҳида ҳужалиқлар бўйича тақсимлашга тайёрлиги текшириб чиқилади.

Тармоққа сув олиш вау ни тақсимлашни бошқаришнинг барча масалаларни диспетчерлик хизмати асосида бажарилади.

Сувдан режали фойдаланишни амалга оширишда жавобгарликни ошириш учун ирригация тизимлари бошқармаси ва ҳужалиқлар уртасида сув беришга шартнома тузилди.

Сугориш тармоқларида сувни уз вақтида ват угри ҳисобга олиш режаси сув тақсимлаш ва сув ресурсларидан риционал фойдаланишнинг асоси ҳисобланади.

Каналларни сувга тулдириш ва қочириш канал қияликлари бузилиб кетмаслиги учу наста-секинлик билан бажарилиши керак.

Аниқланган барча бузилиш ва камчиликлар дарҳол тузатилиши керак.

Сув исрофгарчилиғига қарши қурашнинг эксплуатация қоралари қуйидагилар ҳисобланади:

- а) сугоришни сутка мабайнида бажариш;
- б) сугориш ва шур ювиш меъёрларига қатъий амал қилиш;
- в) сув истеъмолчилари ва ҳужалиқларга сув бериш қукталарини иложи борица қамайтириш, тугри сув олишни қатъий ҳисобга олиш ва назорат қилиш;
- г) иншоотлардаги тусгичлар орасидан сувни сизиб чиқишига йул қуймаслик;
- д) каналларга лойка утиришига ва узанига усимликлар усишига йул қуймаслик.

Гидротехник иншоотларнинг метал конструкциялари ва ишчи анжомлари доимо соз ҳолатда булиши шарт.

Тусгичларда носозликлар булса уни ишлатиш ман қилинади.

Тусгич ва қутаргичларнинг юриш қисмларини вақти билан текшириб туриш.

